

Kulturutskottets yttrande 2020/21:KrU2y

En moderniserad radio- och tv-lag

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har gett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2019/20:168 En moderniserad radio- och tv-lag och följdmotioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Kulturutskottet begränsar sitt yttrande till propositionens förslag om främjande av europeiska produktioner och om ett nytt medieetiskt system. Från de inkomna motionerna behandlar utskottet två yrkanden av särskild relevans för kulturutskottets beredningsområde.

Utskottet föreslår att konstitutionsutskottet tillstyrker propositionen i de behandlade delarna och avstyrker de aktuella motionsyrkandena.

I yttrandet finns två avvikande meningar (SD, L).

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionen lämnar regeringen förslag på hur ändringar i AV-direktivet¹ ska genomföras i svensk lag². Direktivet föreslås i huvudsak genomföras genom ändringar i radio- och tv-lagen (2010:696). Övriga lagar som berörs är lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, marknadsföringslagen (2008:486), alkohollagen (2010:1622) och lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter. Vidare berörs sändningstillstånden (2020–2025) för public service-företagen Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR).

Främjande av europeiska produktioner

Regeringen föreslår att den som tillhandahåller beställ-tv ska främja europeisk produktion genom att minst 30 procent av tjänstens katalog ska utgöras av program med europeiskt ursprung och genom att dessa program ska framhävas. Skyldigheten föreslås inte omfatta leverantörer av tjänster med låg omsättning eller liten publik. Myndigheten för press, radio och tv ska i enskilda fall kunna medge undantag från skyldigheten när den på grund av tjänstens utformning eller inriktning inte är motiverad eller praktiskt möjlig.

Nuvarande bestämmelser i radio- och tv-lagen om program med europeiskt ursprung föreslås därmed även gälla tv-sändningar eller tillhandahållanden av beställ-tv genom tråd.

Regeringen föreslår vidare att leverantörer av tv-sändningar eller beställ-tv som omfattas av kraven att främja program med europeiskt ursprung ska redovisa hur dessa krav har uppfyllts. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få möjlighet att utfärda föreskrifter om redovisningen. Om det finns särskilda skäl ska Myndigheten för press, radio och tv i enskilda fall få besluta om undantag från redovisningsskyldigheten när det gäller tv-sändningar.

Ett nytt medieetiskt system

Medieombudsmannen (MO) prövar sedan den 1 januari 2020 enskildas anmälningar om publicitetsskada som avser innehåll i radio, tv samt nätpubliceringar. Mediernas Etiknämnd (ME) är den beslutande instansen som

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/13/EU av den 10 mars 2010 om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster.

² Ändringsdirektiv 2018/1808/EU.

efter MO:s utredning avgör om mediet ska fällas. Public service-företagen har anslutit sig till det medieetiska systemet.

Ett sändningstillstånd för radio och tv kan enligt radio- och tv-lagen förenas med ett villkor om att tillståndshavaren i sin sändningsverksamhet ska respektera den enskildes privatliv. Sådana villkor ingår i public service-företagens sändningstillstånd för perioden 2020–2025. Granskningsnämnden för radio och tv granskar om program som sänts i tv eller radio står i överensstämmelse med de villkor som kan gälla för tjänsterna. Anmälningar av program i radio- eller tv-sändningar om intrång i en enskilds privatliv kommer därmed att kunna prövas av både granskningsnämnden, MO och ME.

Regeringen föreslår att tillståndsvillkoret om respekt för den enskildes privatliv ska tas bort från sändningstillstånden för public service-företagen fr.o.m. den 1 januari 2021, om företagen begär detta. Vidare gör regeringen bedömningen att möjligheten i radio- och tv-lagen att förena ett sändningstillstånd med villkor om att i sändningsverksamheten respektera den enskildes privatliv tills vidare bör finnas kvar.

Motionerna

Aron Emilsson m.fl. (SD) tar i kommittémotion 2019/20:3634 yrkande 1 upp innehållskrav för streamningstjänster. Motionärerna menar att propositionens förslag om innehållsreglering motverkar de möjligheter som de senaste decenniernas teknikutveckling inom medieområdet lett till. Sverige bör därför enligt motionärerna inte genomföra direktivets krav om 30 procent europeiskt innehåll i mediebolagens kataloger.

Tina Acketoft m.fl. (L) yrkar i kommittémotion 2019/20:3637 att regeringen förhandlar om AV-direktivet med målet att avskaffa kravet på en viss kvot programinnehåll med europeiskt innehåll. Motionärerna anför att hur stor andel av produktionerna som ska ha sitt ursprung i ett visst land inte är en fråga vare sig för EU eller för politiken. Det är enligt motionärerna en sak för medieföretagen att välja vad de vill erbjuda och för tittarna att avgöra vad de vill ta del av.

Utskottets ställningstagande

Utskottet menar att det är viktigt att beakta public services oberoende och att kvoter som påverkar medieföretags programutbud ska genomlysas. Därtill är det svårt för olika aktörer att förhålla sig till den snabbt föränderliga medietekniken. I det här fallet är det dock viktigt att hålla i minnet att en europeisk produktion kan vara både en enskild svensk produktion, en samproduktion med en annan medlemsstat och en produktion tillsammans med ett tredje land. Utskottet anser därför att regeringens förslag för att genomföra dessa delar av ändringsdirektivet i Sverige, harmonierar med public service-företagens sändningstillstånd och medelsvillkor för tillståndsperioden 2020–2025. SVT ska t.ex. under perioden bidra till

utvecklingen av svensk filmproduktion. Vidare ska de tre public service-företagen bl.a. ha en omfattande nyproduktion och egen produktion av program i olika genrer för barn och unga. Likaså ska de erbjuda ett mångsidigt programutbud och ett varierat utbud på det svenska språket. Även det nordiska samarbetet lyfts fram i sändningstillstånden för SR och SVT.

Utskottet noterar att public service-företagen har anslutit sig till det nya medieetiska systemet. Därmed är det rimligt att tillståndsvillkoret om respekt för den enskildes privatliv tas bort från sändningstillstånden för public service-företagen fr.o.m. den 1 januari 2021, förutsatt att företagen begär detta. Utskottet delar vidare regeringens bedömning att möjligheten i radio- och tv-lagen att förena ett sändningstillstånd med villkor om att i sändningsverksamheten respektera den enskildes privatliv tills vidare bör finnas kvar. Det faktum att programföretagen under innevarande tillstandsperiod får tillgodoräkna sig programverksamhet som bedrivs på programföretagens egna plattformar på fritt tillgängliga och öppna delar av internet, aktualiserar frågan om vilka villkor som bör gälla för denna verksamhet. Här följer utskottet beredningen av de förslag som lagts fram av 2018 års tryck- och yttrandefrihetskommitté (SOU 2020:45).

Från de utgångspunkter kulturutskottet har att beakta, föreslår utskottet att konstitutionsutskottet tillstyrker propositionen i dessa delar. Kommittémotionerna 2019/20:3634 (SD) yrkande 1 och 2019/20:3637 (L) bör avstyrkas i nu behandlade delar.

Stockholm den 22 september 2020

På kulturutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Vasiliki Tsouplaki (V), Lotta Finstorp (M), Lawen Redar (S), Hans Hoff (S), Annicka Engblom (M), Aron Emilsson (SD), Per Lodenius (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Anna Wallentheim (S), Roland Utbult (KD), Åsa Karlsson (S), Jonas Andersson i Linköping (SD), Anna Sibinska (MP), Viktor Wärnick (M) och Caroline Helmersson Olsson (S).

Avvikande meningar

1. Främjande av europeiska produktioner (SD)

Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Linköping (SD) anför:

Genomförandet av ändringsdirektivet till AV-direktivet innebär en nödvändig modernisering av radio- och tv-lagen (2010:696). Det är positivt att videodelningsplattformar inkluderas så att även de inkluderas i det regelverk som finns för reklam, tillgänglighetsanpassning och skydd av barn och unga. Förslaget gör lagstiftningen mer teknikoberoende vilket är nödvändigt i och med den snabba utvecklingen på medieområdet.

Detta gäller dock inte ändringsdirektivets förslag om att införa en minimikvot för europeiskt innehåll för sändningar över tråd. Vi ser framväxten av legala streamningstjänster som ett viktigt framsteg för människors möjligheter att ta del av innehåll utifrån egna premisser och anser att de nya reglerna begränsar yttrande- och informationsfriheten. Dessutom riskerar reglerna att begränsa det lagliga utbudet av streamat innehåll.

Förslaget om innehållsreglering motverkar de möjligheter som de senaste decenniernas teknikutveckling möjliggjort på medieområdet. Regeringen har själv tidigare uttalat att kvoterna inskränker mediernas oberoende och den redaktionella friheten. Dessutom är kvoten onödig eftersom europeiska beställ-tv-kataloger redan innehåller den andel europeisk produktion som föreslås.

Vi menar därför att Sverige inte bör genomföra direktivets krav om 30 procent europeiskt innehåll i mediebolagens kataloger. Vi anser därmed att kulturutskottet bör föreslå för konstitutionsutskottet att propositionen avstyrks i denna del, att motion 2019/20:3637 (L) delvis tillstyrks och att motion 2019/20:3634 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 1 tillstyrks.

2. Främjande av europeiska produktioner (L)

Christer Nylander (L) anför:

Som medlem i Europeiska unionen är Sverige skyldigt att genomföra AV-direktivets ändringsdirektiv i svensk lagstiftning. EU-kommissionen har också tidigare inlett ett överträdelseförfarande mot Sverige för att reglerna inte blivit tillräckligt genomförda.

AV-direktivet innehåller bl.a. krav på att främja europeiska produktioner och ändringsdirektivet innebär krav på att leverantörer av streamad tv ska ha minst 30 procent europeiska produktioner i sitt utbud och att dessa produktioner ska framhävas. Att EU på detta sätt styr programinnehållet i mediebolags utbud är djupt olyckligt. Det är inte en fråga för politiken, vare

sig på nationell nivå eller på EU-nivå, att avgöra hur stor andel av produktionerna i utbudet som ska härröra från ett visst land. Det är en sak för medieföretagen att välja vad de vill erbjuda, lika väl som det är tittarnas sak att avgöra vad de vill ta del av. Att kvotera och reglera mediernas innehåll är något som lagstiftarna ska hålla sig borta från.

EU:s kulturpolitik har en stödjande och kompletterande funktion till medlemsländerna. Det är positivt att det EU-samarbetet också syftar till att främja europeiska kultur- och medieproduktioner som annars inte hade kunnat komma till stånd. Det är däremot bekymmersamt att EU:s lagstiftande makt används till att kvotera fram ett visst utbud av sådana produktioner och därmed kvotera bort andra.

Att AV-direktivet innehåller åtaganden som är juridiskt ofrånkomliga för Sverige att genomföra, innebär inte att vi ska acceptera dem politiskt. Jag anser att Sverige med kraft bör arbeta för en revision av AV-direktivet där kravet på en viss procentandel europeiska produktioner tas bort. Jag anser därmed att kulturutskottet bör föreslå för konstitutionsutskottet att propositionen avstyrks i denna del, att motion 2019/20:3634 yrkande 1 (SD) delvis tillstyrks och att motion 2019/20:3637 av Tina Acketoft m.fl. (L) tillstyrks.